

MARINE PROTECTED AREAS (MPAs)

Ang proseso ng pagtatatag ng marine protected area (MPA) o sanktwaryo sa bayan ng Bolinao ay naumpisahan noon pang 1992. Nagsimula ang lahat sa pamamagitan ng pagbibigay kaalaman sa ilang piling barangay hinggil sa tamang pangangalaga ng karagatan. Dahil na rin sa kagustuhan ng karamihan na lubos na mapangalagaan at mapaunlad pa lalo ang likas yamang dagat, ang Barangay Arnedo, Balingasay, Binabalian at Pilar ay nagkaisa na magbuo ng kanya- kanyang samahan na siyang magsusulong ng mga gawaing may kinalaman sa pamamahala ng dagat.

Sa pagkakabuo ng mga Samahan, ang mga pag-aaral ay lalo pang nadagdagan para matugunan ang lumalawak na pangangailangan ng impormasyon at kaalaman ng mga miyembro. Maliban sa mga pag-aaral at pagsasanay, nagsagawa din ng mga lakbay-aral sa matatagumpay na sanktwaryo (hal. Masinloc, Zambales, Mabini, Batangas, atbp.) dito sa Luzon. Ang mga ito ay naisagawa ng mga Peoples Organizations sa tulong ng mga proyektong inilunsad ng Marine Environment and Resources Foundation (MERF-U.P. MSI) at iba pang mga katuwang ng lokal na pamahalaan sa pangangalaga ng dagat ng Bolinao.

Sa paglipas ng humigit kumulang 2 taon na pag-oorganisa, tuloy-tuloy na pag- aaral at pagsasanay, pagpapalano, konsultasyon at pakikipag-usap sa barangay council, LGU at mga karatig na barangay, ay pormal na naitatag ang unang sanktwaryo sa Bolinao noong 1998. Ito ay matatagpuan sa Barangay Balingasay.

1

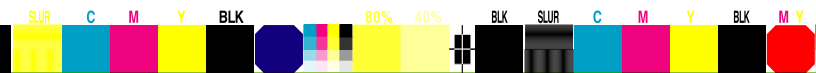
TAMANG PROSESO PAG ARESTO

- Dapat maging handa at maingat sa pag-aaresto. Dapat mas madami ang bilang ng taong nag-aaresto kesa aarestuhin
- Kung maari, dapat ay may kasamang pulis o miyembro ng barangay council
- Magpakilala ng maayos at magpakita ng I.D.
- Ipaalam na sila ay inaaresto (citizen's arrest) sa paglabag sa mga patakaran ng sanktwaryo
- Pag nanlaban, gapusin o iposap para maiwasang magkasakitan ang magkabilang panig
- Siyasating mabuti ang bangka
- Idokumento ang pangyayari. Kunan ng larawan ang mga naaresto, gamit pangisingda, nahuling isda at bangkang ginamit.
- Itala sa logbook ang pangyayari para may record ang Samahan o Barangay
- Kailangan pa ring ipa-blotter sa barangay at himpilan ng pulisya ang insidente.
- Iwanan sa tamang kustodiya (barangay o pulis) ang inarestong tao.

KUNG AYAW MAGPA ARESTO

- Piliting maidokumento ang mga pangyayari
- Kung may camera, kunan ng larawan ang bangka, mga tao at gamit pangisingda
- Kung walang camera, isulat at isalarawan sa logbook ang itsura ng bangka (haba, kulay, numero, atbp.) pati mga taong sakay nito.
- Dapat kumpleto ang detalye na isusulat sa logbook.
- Makipag-ugnayan at humingi ng tulong sa tamang otoridad gaya ng pulis, barangay council at ABBA Task Force.

6

Sa kasalukuyan, meron ng 8 sanktwaryo na naitatag sa karagatan ng Bolinao (sa Balingasay, Victory, Arnedo, Lucero, Binabalian, Estanza, Patar, Ilog-Malino). Ito ay patunay na may malaking magagawa ang mga komunidad at LGU para pangasiwaan at paunlarin ang kanilang karagatan.

Sa mga sanktwaryo sa Bolinao, ipinag babawal ang anumang uri ng pangingsda o pangangalap ng yamang dagat sa loob nito. Ang pinapayagan lamang dito ay ang pagsasagawa ng mga siyentipikong pananaliksik at pag-aaral. Mahigipit na ipinag babawal sa loob at sa labas ng sanktwaryo ang pag gamit ng mapanirang pamaraan ng pangingsda (hal. putok, lason/ cyanide, atbp.).

Ang mga ito ay pinamamahalaan ng mga PO at barangay council na sinusupportahan ng munisipyo sa pangunguna ng opisina ng MAO at MPDC.

Ang isa sa pinaka layunin ng pagtatag at pamamahala ng sanktwaryo ay maparami o mapa-unlad ang mga yamang dagat at mapangalagaan ang mga bahura na siyang tirahan ng mga ito.

Sa pagdami ng mga sanktwaryo sa Bolinao, nakita rin ang pangangailangan na dapat pang pag-igihin at ayusin ang pamamahala nito. Maliban sa pagkakaroon ng management plan, kinakailangan din na merong isang simple at malinaw na pamantayan na dapat sundin sa pagpapatupad ng mga batas na sumasakop sa mga sanktwaryo.

2

KUNG MGA ARMADO

- Ipaalam agad sa tamang otoridad (pulis, bgy. council, ABBA Task Force) ang insidente
- Alalayan ang mga otoridad sa pamamagitan ng pagmanman pagsubaybay sa mga pangyayari
- Tumulong sa pagdokumento. I record ang mahahalagang impormasyon (kulay ng bangka, dami ng tao, iligal na ginawa, atbp.) na makakatulong sa mga otoridad
- Maging maingat at manatiling mahinahon
- Kung may dalang lisensyadong baril ang ibang miyembro ng Samahan o bgy. council, huwag itong gagamitin sa pag warning shot o direktang pagbaril sa mga pumasok sa sanktwaryo
- Laging pairalin ang prinsipyo ng maximum tolerance
- Ipaubaya sa tamang otoridad ang paghuli sa mga armadong iligalista

KAUKULANG PARUSA

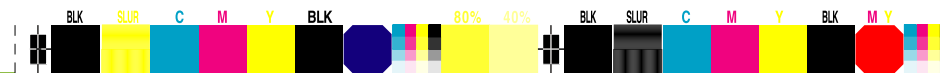
FIRST OFFENSE

- Bigyan ng oryentasyon tungkol sa sanktwaryo at mga patakaran nito
- Papirmahin sa isang kasulatan na di na sila uulit. Mas mabigat ang parusa pag sila ay muling uulit.

SECOND OFFENSE / THIRD OFFENSE

- Pagbayarin ng multa o sampahan ng kaso (depende sa bigat ng kasalanan o pinsala sa loob ng sanktwaryo) ayon sa nakasaad sa management plan ng Samahan o bgy. council. Kumpiskahin ang mga gamit sa pamamalakaya gaya ng bangka, lambat at iba pa.

7

Ang Mga Natatag na Sanktwaryo sa Bolinao

Barangay	Sukat ng MPA	Taon Na Natatag
Balingasay	14.77 has.	1998
Victory	4.8 has.	2002
Arnedo	19.47 has.	2004
Lucero	9.8 has.	2004
Binabalian	10.8 has.	2006
Estanza	10.8 has.	2006
Patar	10.8 has.	2006
Ilog-Malino	9.7 has.	2006

3

TAMANG PROSESO

PAG IINGAT SA MGA NAKUMPISKANG GAMIT

- Gawan ng imbentaryo ang mga nakumpiskang gamit
- Isalarawan ang tunay na anyo at kalagayan ng mga nakumpiska (hal. bagong bangka, tatak ng makina, atbp.) para sigurado
- Dapat kumpleto ang impormasyon (pangalan, edad, tirahan, atbp.) ng mga taong nakumpiskahan ng gamit
- Kailangang nakapirma ang magkabilang panig sa imbentaryo ng mga kumpiskadong gamit
- Iwan sa tamang kustodiya (pulisya o bgy. council) ang mga nakumpiskang gamit
- Humingi ng kopya para may sariling record ang Samahan
- Dapat may nagmomonitor sa mga gamit na nasa kustodiya. Ito ay para maiwasan na mawala o masira ang mga gamit at di mabalikan ng kaso ang Samahan

ILAN SA MGA BAWAL GAWIN BATAY SA FISHERIES CODE (R.A. 8550)

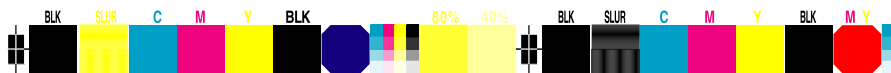
Seksyon 91: Pagtataglay, panghuhuli, pagbebenta, pagluluwas ng lahat ng uri ng corals maliban kung ito ay gagamitin sa siyentipikong pag-aaral.

Seksyon 88 at 92: Pagtataglay o paggamit ng pampasabog, lasong kemikal o kuryente sa pangingsda. Pagbebenta o anumang transaksyon para pagkakitaan ang isdang nahuli sa nasabing iligal na paraan. Ang paraan ng pangingsda na nakakapinsala sa coral reefs (bahura) at iba pang buhay-dagat.

Seksyon 96: Pangingsda sa Fishery Reserves, Refuge at Sanktwaryo

Seksyon 106: Pag-iwas, paghadlang, pag abala sa anumang Fishery Law Enforcement Officer

8

PARA SAAN ANG GABAY

Ang gabay na ito ay para sa mga taga pamahala ng sanktwaryo (hal. PO, Bantay Dagat at Barangay Council). Ito ay nabuo at dumaan sa masusing proseso ng konsultasyon na kung saan kinalap ang mahahalagang rekomendasyon ng mga taong direktang namamahala ng sanktwaryo. Layunin nito na sila ay mabigyan ng gabay sa pag papatupad ng batas at maiwasan ang anumang masamang insidente na maaring maganap habang ginagawa ang kanilang mga tungkulin.

Mahalaga na ang mga nagpapatupad ng batas ay mga professional law enforcers (hal. pulis, coast guard) o mga deputado ng LGU (R.A. 7160) o ng Bureau of Fisheries and Aquatic Resources (BFAR) bilang tagapamahala ng sanktwaryo, bantay dagat, fish wardens, o kaya ay miyembro ng Fishery Law Enforcement Team (FLET).

Ang mga sumusunod ay mga prosesong dapat sundin sa iba't ibang gawain ng pagpapatupad ng batas sa loob at labas ng mga sanktwaryo sa Bolinao.

TAMANG PROSESO

PAGSITA SA LOOB NG MPA

- Puntahan ang mga taong pumasok (di sinasadya o sinadya)
- Dapat magsama ng marami o sapat na miyembro para handa sa anumang pwedeng mangyari

4

MAHALAGANG PAALALA

Citizen's Arrest o Warrantless Arrest

Ayon sa Rule 113, Sec.5 ng Rules of Court, maaring magsagawa ng citizen's o warrantless arrest kung:

- Sa kanyang harapan, ang taong aarestuhin ay gumagawa o gagawa ng paglabag
- Kung ang paglabag ay kagagawa pa lamang. Ang mga taong mang-aaresto ay may personal na kaalaman sa pangyayari na ang taong aarestuhin ang iyang lumabag sa batas
- Takas na bilanggo.

Basahan ng Miranda Rights ang mga inaaresto, kung may pangangailangan na gawin ito

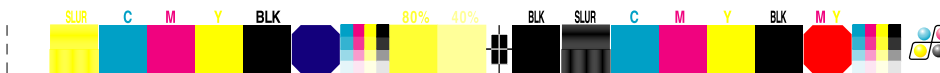
Miranda Rights o mga Karapatan ng Inaaresto

- Karapatang manahimik
- Karapatang magkaroon ng sariling abogado. Kung hindi kaya, may karapatang bigyan ng pamahalaan ng abogado magtatanggol sa may sala.
- Dapat malaman ang mga karapatang ito sa oras mismo ng pag- aaresto.

* Ihabilin sa DSWD ang mga menor de edad na naaresto, kung meron man.

9

- Kailangang may kasamang miyembro ng barangay council (kung PO)
- Magpakilala ng maayos
- Magpakita ng I.D. (PO, bgy. council, Bantay Dagat)
- Ipaalam sa mga nakapasok na di sila pwedeng pumasok ng walang pahintulot

KUNG ESKURSYUNISTA O DI NANGINGISDA

- Imbitahan ang mga taong nakapasok na sumama sa opisina o guardhouse ng Samahan o barangay council.
- Iharap sila sa taga pamahala ng sanktwaryo o sa barangay council para makilala at ipaliwanag ang mga patakaran ukol sa sanktwaryo at kung bakit ito tinataguyod
- Itala o i record ang pangalan at iba pang impormasyon ng mga nakapasok
- Papirmahin sa logbook
- Maaring papuntahin na lang sa ibang bahagi ng sanktwaryo (hal. sa marine reserve) ang mga tao. Depend sa management plan ng Samahan o barangay council. Dapat may kasamang miyembro ng samahan o barangay council. Obserbahan ang kanilang ginagawa
- Kunin ang kanilang mga feedback o saloobin
- Magpasalamat sa pagsunod sa lahat ng patakaran ng sanktwaryo

5

PAG ARESTO

6

PAG IINGAT NG GAMIT

8

Gabay Hinggil sa Pagpapatupad ng mga Batas ng Sanktwaryo sa Bolinao, Pangasinan

9